

Klassieke antihistaminica > 1 week

336/338

Datum 02-12-2014 (update 02-05-2025)
Doel Het voorkomen van chronisch gebruik van klassieke antihistaminica bij ouderen i.v.m. sedatie en anticholinerge bijwerkingen.

Uitgangspunt

START-STOPP-criteria

Achtergrondinformatie

Bij ouderen is het risico op een delier verhoogd bij het gebruik van klassieke antihistaminica, met name bij gebruik langer dan 1 week.

Toelichting stroomschema's zorgverleners

Ad "Gebruiksduur trigger (vooruitkijkend/terugkijkend) > 7 dagen?"

Besluit Expertgroep MFB 02-12-2014: de apotheker moet niet direct een signaal krijgen, de arts wel. De termijn van 7 dagen wordt aangehouden voor de apotheker o.b.v. de vigerende START-STOPP-criteria.

Opmerking GIC 02-05-2025: de termijn van 7 dagen wordt niet langer genoemd in de vigerende START-STOPP-criteria. Zowel de NHG-Behandelrichtlijn Urticaria en Angio-oedeem en de NHG-Standaard Eczeem noemen een maximale gebruikstermijn van 1-2 weken. Besloten is om de termijn van 7 dagen te handhaven.

Ad "Eenmalig gebruik trigger (clemastine)?"

Opmerking GIC 02-05-2025: eenmalig clemastine kan poliklinisch worden toegepast ter profylaxe van allergische reacties ten gevolge van contrastmiddelen (IM-monografie clemastine). Om deze reden is eenmalig gebruik van clemastine uitgesloten in deze MFB.

Literatuurreferenties

Literatuur	Samenvatting
Verburg AFE ea, NHG-Behandelrichtlijn Urticaria en angio-oedeem (oktober 2019, laatste aanpassing juni 2024)	Eerste generatie (sederende) antihistaminica <ul style="list-style-type: none"> • Overweeg bij verstoring van de nachtrust door hevige jeuk bij volwassenen, kortdurend (maximaal 1 tot 2 weken) en alleen voor de nacht, een sederend antihistaminicum (zoals dimetindeen, promethazine of clemastine) (offlabel) voor te schrijven. • Schrijf het middel naast de standaarddosering van een tweede generatie antihistaminicum voor. • Eerste generatie antihistaminica zijn niet effectiever dan tweede generatie antihistaminica en gaan gepaard met sedatie en anticholinerge bijwerkingen. • Bij dagelijks gebruik wordt autorijden afgeraden; bij incidenteel gebruik wordt autorijden tot 24 uur na gebruik afgeraden.[...] • Wees terughoudend bij ouderen in verband met de anticholinerge bijwerkingen, paradoxale stimulering van het centrale zenuwstelsel en reversibele dyskinesie. Detail Eerste generatie H1-antihistaminica <p><i>Aanvaardbaarheid/haalbaarheid:</i> bij gebruik van antihistaminica van de eerste generatie is voorzichtigheid geboden bij ouderen</p>

	<p>vanwege een verhoogd risico op cognitieve stoornissen, dementie en delier, als gevolg van de anticholinerge werking. Tevens is voorzichtigheid geboden bij mictieklachten/prostaathyperplasie, omdat ze urineretentie kunnen veroorzaken. Verder is bij de eerste generatie antihistaminica vanwege de anticholinerge werking voorzichtigheid geboden bij ulcus pepticum met stenose, pyloroduodenale obstructie en cardiovasculaire aandoeningen. Antihistaminica met een sterk anticholinerge werking zijn clemastine, dimetindeen, hydroxyzine, meclozine en promethazine. Alimemazine heeft een zwak tot matig anticholinerge werking. Chloorcyclizine, cinnarizine, cyclizine, ketotifen en oxomemazine hebben een zwak anticholinerge werking. Bij dagelijks gebruik van eerste generatie antihistaminica mag men niet autorijden; bij incidenteel gebruik wordt aanbevolen tot 24 uur na gebruik niet auto te rijden (www.rijveiligmetmedicijnen.nl, geraadpleegd 30 september 2019).</p> <p><i>Rationale:</i> op grond van deze overwegingen (vooral bijwerkingen en contra-indicaties) worden eerste generatie antihistaminica niet aanbevolen bij urticaria of angio-oedeem. Bij onvoldoende effectiviteit van een tweede generatie antihistaminicum in standaarddosering heeft het de voorkeur om de dosering hiervan te verhogen; toevoegen van een sederend antihistaminicum wordt niet aanbevolen. Overweeg uitsluitend bij volwassenen met verstoring van de nachtrust door hevige jeuk, kortdurend (maximaal 1 tot 2 weken) en alleen voor de nacht, een sederend antihistaminicum voor te schrijven. Gebruik bij kinderen < 1 jaar (2 jaar bij promethazine) wordt in verband met een risico op sedatie, ademhalingsdepressie en een mogelijk verband met wiegendood ontraden. Schrijf deze middelen ook bij ouderen niet voor in verband met de anticholinerge bijwerkingen. ... Een andere uitzondering is een (dreigende) anafylactische reactie. Van de antihistaminica zijn alleen clemastine en promethazine parenteraal beschikbaar. Clemastine werkt snel en is minder sederend dan promethazine, en heeft daarom de voorkeur.</p>
<p>Dirven-Meijer PC ea, NHG-Standaard Eczeem (mei 2014, laatste aanpassing januari 2025)</p>	<p>Sederende antihistaminica</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is onvoldoende bewijs voor een gunstig effect van niet-sederende antihistaminica op jeuk bij constitutioneel eczeem. • Overweeg uitsluitend een sederend antihistaminicum voor te schrijven onder de volgende voorwaarden, of verwijst (zie Details): <ul style="list-style-type: none"> ○ bij verstoring van de nachtrust door hevige jeuk ○ kortdurend (maximaal 1-2 weken) en alleen voor de nacht • Gebruik van sederende antihistaminica wordt ontraden bij kinderen < 2 jaar. <p>Detail Antihistaminica Bij het gebruik van sederende antihistaminica is paradoxale stimulering van het centrale zenuwstelsel en reversibele dyskinesie mogelijk, vooral bij kinderen en ouderen.</p>
<p>Eizenga WH ea. NHG-Standaard Delier (april 2014, laatste aanpassing mei 2020)</p>	<p>Geneesmiddelen met verhoogd risico op delier</p> <p>Overige groepen Klassieke antihistaminica (met name bij gebruik > 1 week): <i>dimetindeen, hydroxyzine, promethazine, clemastine, cinnarizine, cyclizine, alimemazine.</i></p>
<p>Blanker MH ea. NHG-Standaard Mictieklachten bij mannen (december 2022, laatste aanpassing april 2024)</p>	<p>Detail Anamnese</p> <p>Mictieklachten als bijwerking van medicatie Mictieklachten worden gemeld als bijwerking bij antipsychotica, (tricyclische) antidepressiva en SSRI's, antiparkinsonmiddelen, (klassieke) antihistaminica, calciumantagonisten en opiaten.</p>

	<p>Lisdiuretica kunnen door een snelle toename van de urineproductie overvulling van de blaas geven. In welke mate deze medicatie bijdraagt aan het ontstaan van mictieklachten is onbekend. Dat mictieklachten een bijwerking zijn van deze middelen lijkt waarschijnlijk wanneer ze optreden na het starten of verhogen van de dosering. Bij twijfel kan staken van de medicatie en opnieuw starten indien de klachten verdwijnen (dechallenge en rechallenge) meer zekerheid geven over de vermoede oorzaak.</p>
<p>NHG/NVKG. Richtlijn Polyfarmacie bij ouderen (03-12-2020). Tabel 1 STOP-NL: criteria van potentieel ongeschikte medicijnen voor oudere patiënten (> 70 jaar), versie 2020</p>	<p>STOPP-criterium D13 Antihistaminicum met centrale antihistaminerge (sederende) werking Argumenten: Voldoende niet-sederende antihistaminica beschikbaar als alternatief</p>